LIJST DER BOEKJES DIE VOORRADIG ZIJN:

1. Drie maanden onder de sneeuw; 2. Zwarte Koo; 5. Aan de Molenbeek; 6. Een moedig meisje; 8. Het wonderlijk gezelschap; 9. De jonge vluchteling; 11. Het Kermismeisje; 12. Willem Tell; 13. Beter een lap dan een scheur; 14. Harten van Goud; 15. 't Verdronken land van Saaftinge; 17. De Zinneloozen te Gheel; 18. De hut op de Heide; 21. De Landlooper; 22. En toch feest; 23. St Niklaas in 't Veerhuis; 25. De Vriezeman aan 't Front; 26. Verdwaald en terecht; 27. De jongens van West-Roozebeke; 30. De verdronken stad; 32. 't Weesje van Brugge; 35. Het kindje van de Zee; 36. De Roovers van de Moeren; 37. De bezembinders van Kleit; 38. De vlucht in de Koffer; 44. De Gierigaard; 46. Broederliefde; 48. Eerlijk duurt het langst; 51. Een lastig geschenk; 52. Zonder Ouders; 56. In 't Bosch van Houthulst; 57. Nog gered; 58. Uit de oude Doos; 59. Dokter Jenner en Jenny; 61. Strenge Winters; 64. De kinderen van den Zeeloods; 66. De kinderen van den Smokkelaar; 67. De Paaschklokken; 68. De Landverhuizers; 69. Leeuwtje Van Damme; 72. Een moedige Kermisjongen; 76. Het Bultje; 77. De Pastoor van Lapscheure; 78. Samen uit; 80. Goed voor kwaad; 82. Vaderlandsche Verhalen; Naastenliefde; 86. De overwintering op Nova-Zembla; 89. Hoe Sinterklaas hielp; 90. In Grooten Nood; 91. Kerstmis aan Zee; 94. Het Spook; 95. De twee Weesjes; 97. De Vlucht; 102. Reinaert de Vos; 104. Denk aan moeder!; 107. Threesje; 110. Robinson Crusoë; 112. De Rooversjongen; 113. De Deserteur; 115. Onschuldig veroordeeld; 118. De Spion van den Molen; 121. Hoog bezoek; 122. De wonderlijke Zwaan; 123. Uit bange dagen; 125. De flinke Baanwachtster; 128 De gelaarsde kat; 129. De Dochter van den Blauwer; 130. Met Vakantie; 132. Tinneke; 133. De Helden van Stekene; 134. Een onrechtvaardige gestraft; 137. Oom Tom; 142. Op 't oud kasteel; 143. De reis in de Wildernis; 144. Bij de Kabouters; 145. De Spionnen op den Toren; 146. De Jongen van Gaver; 148. De schat in de Duinen; 150. De smokkelaars van de Zee; 152. De schat in de mijn; 153. 't Graf in 't Bosch; 154. 't Berouw van den Strooper; 155. 't Kasteel Hoogdonk; 158. Van de hut naar 't Paleis; 159. Karel de Goede; 160. Na veel avonturen; 161. Gered door een Aap; 162. Jan Breydel; 163. De Slag der Gulden Sporen; 164. Van den Dood gered; 165. 't Bocheljongentje; 167. Van drie Roovers; 168. Een jonge Held; 169. Jacob van Artevelde; 171. Genoveva van Brabant; 172. Een avontuurlijke Reis; 174. Een vreeselijke avond; 175. De gevluchte slaaf; 176. In de vliegmachine; 177. Een moedige vrouw; 178. Ontsnapt; 179. Valsch beschuldigd; 180. De Zoon van den Torenwachter; 182. De reis van Columbus; 186. Jack de Cow-boy; 189. De Held van Tremeloo; 191. De Cow-boy van Fort-Bell; 192. Jeanne d'Arc; 193. De wandelende Deur; 194. De avonturen van Geeraart; 195. Geeraart in Rusland; 199. De Wolf van Ghistel; 202. De Spaansche Furie; 203. De Boeteling van Veurne; 210. Het verwoeste Vlaanderen; 211. De vondeling van 't Regiment; 212. Betoonde Naastenliefde; 213. De IJslandvaarders; 214. Jongensharten; 216. Een dappere vrouw; 217. Ali-Baba en de veertig Roovers; 218. Groote Broeer; 219. De jonge verstooteling; 220. Een kerstavond op de Prarie; 221. Leo's Nieuwjaar; 222. 't Gestolen kind; 233. De Roovers gestraft; 224. De Wildeman; 225. Het dolend melkmeisje; 226. De lotgevallen van den Wildstrooper; 227. Verdreven uit zijn land; 228. Moeder gered; 229. 't Dievenhuis; 230. De Schatgravers; 231. Een slechte Kameraad; 232. Bij de zakkenrollers; 233. Kleine Oorlog; 234. De Heldendood van Anneessens; 235; De Wandelende Jood in Vlaanderen; 236. Nelly van den Mijnwerker; 237. De Geldduivel;

—— ELKE WEEK VERSCHIJNT EEN NIEUW BOEKJE. ——

Druk R. Bracke-Van Geert Baesrode.

A. HANS' ROMANBIBLIOTHEEK

Nr. 304.

A. HANS

De Bannelingen

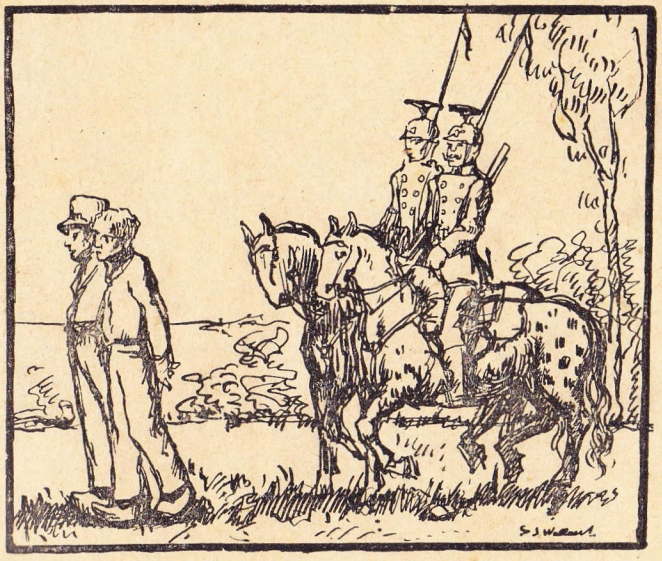

Uitgave Hans-Van der Meulen, Contich.

Nr. 304.

A. HANS

DE BANNELINGEN.

I.

Boer en boerin Meulemeester zaten op den vroegtrein. Ze zouden nu naar Middelburg reizen.

— 't Zal warm zijn, zei Meulemeester.

— Ja... 'k Ben bang van dat water, waar we met den vuurboot over moeten, sprak zijn vrouw. 't Moest zoo'n groot water zijn. De dokter zei het ook. Hij is er al over geweest.

— Maar toch niet versmoord, hé?

— Neen... Maar ge kunt er zoo geweldig ziek zijn, zei hij.

— Als 't slecht weer is. Maar 't is zomer nu.

De trein stoomde door de schoone velden van West-Vlaanderen. Boeren gingen naar hun werk, den vreedzamen arbeid, al was het in België oorlog.

Mannen en vrouwen, meisjes met pakken beladen stapten aan de tusschenstations op. 't Waren ouders, echtgenooten, zusters van soldaten, die zich naar Antwerpen begaven, naar den ge-

liefde onder de wapenen, om hem schoon linnen en allerlei levensmiddelen en versnaperingen te brengen. Het hart van 't volk was bij 't leger.

Er werd druk gebabbeld in den wagon, en natuurlijk over den oorlog.

— Menschen, wat wilt ge nog naar Antwerpen loopen. 't Is gevallen, zei een koopman.

Een heertje meende hem een slechten vaderlander te moeten noemen omdat hij niet onvoorwaardelijk de overwinningsberichten geloofde.

— Die Duitschers! zei het heertje. Ik wilde, dat ik er eens een onder handen kreeg.

— Dat kan gemakkelijk, hernam de koopman. We zijn seffens te Brugge. Ga u aangeven als vrijwilliger. Dan zult ge Duitschmans genoeg onder de handen krijgen. Maar met grootspreken en dapperheid van den mond zullen de Duitschers niet verslagen worden.

Er werd luid gelachen met dien uitval. 't Heertje was verlegen.

— Gij weet niet welke diensten ik verricht, zei het gewichtig.

— Voor zulke gasten als gij is er maar één dienst: in 't leger. Er zijn veel getrouwde mannen en vaders binnen.

Het heertje zweeg maar. Hier kon het niet pralen en snoeven.

De trein reed het station van Brugge binnen.

— Kom, we hebben niet te veel tijd voor de

tram, zei Meulemeester tot zijn vrouw.

— Zie eens, welke gasten staan daar? vroeg de boerin.

— Waar? Ha, ja... 'k weet het niet...

— Duitsche gevangenen, zei een ander.

— Zijn dat Duitsche soldaten! riep Meulemeester verbaasd. Zijn dat nu de Duitschmans?

Uit een trein van Brussel kwam een konvooi krijgsgevangenen. 't Waren jonge mannen in grijze uniform, welke bij sommigen gescheurd en bebloed was. Velen waren blootshoofd. Gendarmen en burgerwachten duwden het volk terug, maakten een doorgang en toen trok het troepje weg. De gevangenen liepen moeilijk, velen stapten schier op de hielen.

— Maar, zei boerin Meulemeester verbaasd, 't is om er medelijden mee te hebben.

— Ja, 't is een triestig gezicht, maar niemand van ons heeft hen gevraagd in België te komen oorlog voeren. Och, heel die oorlog is wreed.

Meulemeester en zijn vrouw zagen plots dat het van Belgische soldaten wemelde.

— Wat is dat nu, zei hij. Daar zijn ons eigen mannen.

Och, ze hoorden 't al gauw. De Duitschers hadden Antwerpen genomen en ons leger trok af...

Meulemeester en zijn vrouw hadden ook een

zoon bij het leger, Julien. En nu hadden ze bericht gekregen dat hij te Middelburg in Holland was. Hij was gewond, doch niet erg en daarheen gevoerd.

Ze wilden hem bezoeken.

— We gaan toch door, besliste de boer. We moeten nu de tram op.

— En moeten die Duitschers naar 't kot? vroeg de vrouw.

— Ze hebben 't er goed...

— Welk een tijd toch!

Meulemeester en zijn vrouw gingen vlug het stationsplein over naar de tram, welke rechts van de spoorbaan gereed stond.

— Voor Sluis? vroeg de boer aan den conducteur.

— Ja... stap maar rap in, want we vertrekken.

Er waren veel reizigers, menschen, die zich naar Holland begaven, vluchtelingen.

De tram reed weldra door de polders van Noord-Vlaanderen, de rustige dorpen Dudzeele eerst en Westkapelle dan, waar de passagiers voor Sluis moesten overstappen.

Te Sluis was 't druk; dit grensstadje werd al met vluchtelingen overstroomd, welgestelden, die in de hotels hun intrek namen, behoeftigen, welke in de school ondergebracht en gevoed werden, tot ze verder konden.

Meulemeester behoefde hier niet lang te wachten. De tram naar Breskens vertrok dadelijk na de aankomst van de Belgische.

— Gelukkig land, geen oorlog, zei de boer, toen hij de groen met rood geschilderde boerenwagens zag rijden.

Het nieuwe landschap, de groote hoeven, boeiden zijn aandacht, terwijl zijn vrouw maar bekommerd was om de bootreis.

Te Breskens zag ze den breeden Scheldemond, die echter rustig lag te blaken in de zomerzon.

— En moet ge daar nu zoo bang voor zijn? vroeg Meulemeester. 't Zal aangenaam zijn op 't water.

— 't Is de ongewoonte. Wij kennen dat niet in onze streek.

— Kom maar rap mee, de boot is daar al.

De zeereis viel mee, het vaartuig gleed als een vogel, zoo rustig, naar de overzijde, en de koelte was welkom na 't verblijf in den bedompten tramwagen.

Een uur later waren ze te Middelburg.

De ouders wilden natuurlijk dadelijk naar het hospitaal en hun hart klopte van ontroering toen ze in de spreekkamer van 't gebouw toegelaten werden.

Ze zouden hun zoon, hun gewonden jongen zien, hun geliefden Julien.

Een zuster kwam bij hen, genegen groetend en zei, dat Julien het goed maakte. Ze moesten nog even wachten. Men vertelde den zieke nu, dat zijn ouders daar waren. Of hij pijn had? O, neen... maar hij was wat zwak... Hij had lang op 't slagveld gelegen.

— Och, die arme jongen! snikte de moeder.

— Maar ge moet u nu kloek houden, ge moogt niet schreiend bij hem komen, vermaande de zuster. Wees dankbaar dat het zoo afgeloopen is.

— Ja, ja, zuster, zeker... Maar 't pakt me, en ik moet u en alle zusters zoo recht hartelijk danken.

— Neen, neen, dat is niet noodig. We doen onzen plicht en zijn er blij om.

— Ge doet een schoon werk, zuster, zei Meulemeester.

Een andere zuster kwam nu de ouders halen. Stil schreden ze door een lange gang, voorbij zalen, waar binnen kranken steunden of koortsachtig woelden.

— We zijn er, fluisterde de geleidster.

En vrouw Meulemeester zag witte vlekken... de bedden... dan een schemering... en plots haar zoon, haar geliefden, dierbaren jongen.

Hij stak zijn armen uit, eer nog zij bij zijn bed was.

— Moeder, moeder! riep Julien hartstochtelijk.

Hij greep haar om den hals en kuste haar gelaat en herhaalde maar het zoete woord:

— Moeder, moeder...

En vrouw Meulemeester schreide van geluk, van medelijden ook, nu ze dat bleek, bijna wit wezen zag, vermagerd, ingevallen in zoo'n korten tijd.

Dan keek Julien ook naar zijn vader... en snakte diens hand, en nooit had hij het op zoo'n gevoeligen toon gezegd als nu:

— Dag vader!

— Kalmer, vermaande de zuster, die nu nader kwam.

Ze schoof twee stoelen bij en hernam:

— Zet u neer en spreek rustig.

— Arme jongen! sprak de moeder.

Welk een medelijden lag in die woorden.

— Hebt ge pijn? vroeg ze. Zijt ge erg ziek?

— Maar neen, moeder, 't is al haast gedaan. Maar ik ben bleek, hé? Dat kan niet anders na wat er gebeurd is.

En Julien vertelde van den strijd aan de Nethe, bij Lier. Daar was hij gewond. Men had hem naar Antwerpen gevoerd. Maar de Duitschers vielen de stad aan. Toen werden de gewonden over de Schelde gebracht. Velen konden

niet meer naar Oostende. Men bracht ze naar Holland.

Vrouw Meulemeester schudde al maar door 't hoofd en zei dan:

— Hoe wreed toch! Och, mijn jongen toch.

En ze schreide, toen ze hoorde, dat Julien in een greppel had gelegen en meende dat hij sterven zou.

— En toen zag ik u, moeder, en ik riep op u, vervolgde de gewonde.

Julien wilde weten hoe het op 't dorp was, met zijn zuster Sylvia en al de kennissen.

En toen hadden vader en moeder treurig nieuws te vertellen.

Sylvia's verloofde, Miel Janssen, was gesneuveld. Vader en moeder Janssen hadden vreeselijk verdriet.

Meulemeester en zijn vrouw waren nu gerust gesteld. Julien zou genezen...

De boer en zijn vrouw moesten terug naar hun dorp, Leebeke.

Toen zagen ze dat in West-Vlaanderen de verwarring toenam.

Ze hoorden, dat hun vriend Janssen naar Oostende was om een gewonden neef, Frans Bijt te bezoeken.

De Duitschers zouden ook naar West-Vlaanderen komen.

II.

Janssen van Leebeke was te Roeselare, waar hij een nicht wilde bezoeken. Ze woonde er in de Leenstraat.

— Wel, wel, zei de oude vrouw, die een weduwe was; kozijn, gij hier zoo vroeg op den Zondagmorgen!

— Ja... Ik kom eens zien hoe ge 't stelt met dien ellendigen oorlog.

— 't Zijn wreede tijden. En de Duitschers zitten nu in West-Vlaanderen! zeggen ze.

— Ja... of er tegen! Wat gaat ge doen?

— Wat zou ik anders doen dan thuis blijven?

— Ge moogt mee gaan naar 't onzent.

— 't Is heel braaf eens tot hier te komen. Maar jongen, zal het te Leebeke beter zijn dan hier?

— O, we weten van niets... Maar we zouden dan samen zijn.

— Ik heb goede geburen die me ook zouden helpen. Waarlijk, kozijn, ik blijf liever hier. Wat zou ik nu vluchten? Als het hier druppelt, regent het ginder!

— 't Is ook waar...

— Maar man, ge hebt me dat geschreven van uw zoon, hernam de nicht.

— Ja, onze Emiel is bij Halen gesneuveld.

Janssen had dus zijn zoon in den wreeden

oorlog verloren. Hij was in Augustus 1914 gevallen.

Nu was het begin October.

— Dat is een wreede slag, sprak de nicht.

— O, 't is zoo erg... Ik moet mijn vrouw bemoedigen, maar ik sta dikwijls in de schuur te schreien. Zoo'n brave jongen! Hij vertrok met Frans Bijt... en hij ging als 't ware recht naar den dood. En we kunnen nu nog niet naar zijn graf. Moet een mensch daarvoor zijn kinderen kweeken! Die vervloekte oorlog! Menschen, die als wilde beesten tegen elkaar opgejaagd worden.

— En hoe stelt Frans Bijt het?

Janssen was de oom van Frans Bijt, die met Alma was getrouwd.

— Frans heeft er ook leelijk in gezeten, vertelde de bezoeker. Eerst moest hij naar Namen. De forten vielen in handen der Duitschers, maar de Belgische soldaten konden naar Frankrijk vluchten. Vandaar moesten ze naar Le Hâvre, en met booten bracht men ze dan te Oostende. Ze moesten naar Antwerpen. We waren blij nieuws te hooren van Frans, want ze hadden al verteld, dat hij gesneuveld was.

— Ja, ze strooien veel leugens rond.

— Dat is zoo. Frans Bijt trok dus naar den Antwerpschen kant. Hij moest dan in het fort van Waalhem. De Duitschers beschoten het. En

't vloog in de lucht. Er waren veel dooden...

— En Frans! kreet de nicht.

— Hij was erg verbrand in het gezicht; maar hij ontsnapte toch. Hij lag dan in het hospitaal. Eerst vreesde hij blind te zullen zijn maar dat is Goddank niet zoo. De Duitschers pakten Antwerpen en Frans Bijt sukkelde naar Oostende. Zijn hoofd zat nog geheel in de watte. Alma en ik hebben hem daar bezocht. Hij was afgekeurd voor den dienst en mocht naar huis. Maar als de Duitschers komen, zouden ze hem kunnen pakken als krijgsgevangene, omdat hij soldaat is geweest. Ik heb Frans dans naar Heist gebracht en Alma ging om Lizatje, hun kindje. Ze hebben nu nieuws gezonden, dat ze te Sluis in Holland zijn, en dat is nog beter...

— God zij geloofd, dat het nog zoo goed afgeloopen is.

— Ja, Frans en Alma zijn toch weer samen.

— En zal hij er niets uit houden?

— O, neen... Ja, wat op de zenuwen, maar dat zal beteren.

Janssen en zijn nicht praatten nog wat voort. Een buurvrouw trad binnen.

— Er zijn Fransche soldaten in de stad, zei ze. En ze zeggen, dat de Duitschers tegen Ardooie zitten.

Janssen stond op.

— Nicht, ge kunt mee gaan, maar nu moet

ik heen. 'k Ben niet gerust meer. Wie weet wat het bij ons op 't dorp wordt.

— Wel, kozijn, ik blijf in mijn huisje, zoo lang ik kan. Ge zijt wel bedankt voor uw goedheid. Doe veel komplimenten aan uw vrouw. We zullen lezen voor betere tijden. Ha, we wisten vroeger niet, hoe gelukkig we waren.

— Dat moogt ge wel zeggen... O, mocht het spoedig vrede worden.

De Duitschers hadden den oorlog verklaard aan Frankrijk. Ze wilden door ons land naar Frankrijk. België wilde dit beletten. En zoo werd ons landje ook in den wreeden krijg gesleurd. Ons klein leger streed dapper, maar kon de machtige Duitsche troepen niet tegen houden. Deze namen Luik, bezetten Brussel, veroverden Antwerpen, streden in Frankrijk en kwamen nu ook naar West-Vlaanderen. Ons leger was uit Antwerpen ontsnapt en stelde zich aan den Yzer op. Er waren Engelschen en Franschen in die streek en samen zou men trachten de Duitschers te beletten Kales te bereiken, vanwaar ze Engeland zouden bedreigen.

Roeselare lag dus op den weg van de Duitschers. En Fransche benden moesten deze ophouden om tijd te laten aan de legers zich bij den Yzer en Ieper op te stellen.

Janssen nam afscheid van zijn nicht.

— God beware ons allemaal, zei hij ontroerd. Wie weet, wanneer we elkaar terug zien!

Op straat was er drukke beweging. Men vertelde allerlei nieuws, maar niemand wist het rechte. Er heerschte onrust in de stad.

In waarheid was er eerst maar een klein troepje Franschen gekomen uit de richting van Ieperen en ze bleven aan de « Koortskapel » staan, even buiten de stad. Ze kwamen den toestand verkennen en verdwenen weer. Maar dan rukten 200 Fransche dragonders aan. Deze verscholen zich in een boschje. Dit nieuws had Janssen gehoord.

Duitschers trokken de vijanden tegemoet. Een schermutseling ontstond.

Dan snelden de Duitschers haastig in de stad terug. Enkelen waren zoo afgemat, dat ze niet verder meer konden en in de huizen wegkropen. De overige vluchtten in de richting van Ardooie.

Toen rukten talrijke Fransche troepen binnen. Ook in den nacht stroomden ze toe. Ze richtten op de markt en in de straten van matrassen, zakken en tonnen barricaden op, plaatsten mitrailleurs achter brievenbussen of in de portalen van hoekhuizen. Ze stelden hun kanonnen op de gehuchten de Ruiter, Diksmuidsche steenweg en Batavia. De verborgen Duitschers werden uit de huizen gehaald en krijgsgevangen gemaakt.

's Maandagsmorgens verschenen talrijke troepen Duitschers uit de richting Brugge en Gent. Zoo haastig hadden ze gemarcheerd, dat ze niet alleen over de wegen, maar ook dwars over de akkers waren gekomen. Ze stelden hun geschut op te Hooglede, Ardooie en Isegem.

De Franschen openden het vuur, om de stellingen te verkennen. Eerst bleven de tegenstanders 't antwoord schuldig.

't Had « noene » gebeierd op Roeselare's toren.

Toen antwoordden de Duitschers en begon het bommen te regenen op Roeselare.

De bevolking was in de kelders gevlucht en verbeidde angstig het lot van haar stad.

't Afschuwelijk gebulder, 't gezoef en gesis duurde maar voort. Daken stortten in, muren waggelden. Vlammen sloegen hier en daar op.

Inmiddels trachtte de Duitsche infanterie de stad te naderen. Aan 't kanaal, bij de herberg: « De Zoete Pinte », had een verwoed gevecht plaats tusschen Franschen en Duitschers. Ook meer Noordwaarts rukte Duitsche en Fransche infanterie op en verschanste zich in de spoorwagens van 't rangeerstation Beveren-Roeselare.

O, toen zag ook Roeselare gruwelijke tooneelen. Burgers, niet alleen mannen, maar ook vrouwen en kinderen werden vóór de troepen

gedreven en moesten, de handen in de hoogte, vóór de soldaten marcheeren.

De baas uit 't Koningshof aan den Nieuwkerkschen steenweg, kwam in de vlammen van zijn herberg om. Eenige dagen later werden de verkoolde overblijfsels van den man in een zak naar 't kerkhof gedragen.

Wyffels, uit « De Tramstatie », bij de oude Koortskapel, kwam uit zijn kelder en werd geschoten. Zijn twee kinderkens liepen verschrikt weg, dompelden in 'n watergracht en verdronken.

Van den Diksmuidschen steenweg liep een dreefje naar een hoeve, waar Debrabandere woonde. De dochter schoof even het gordijn weg en keek naar buiten. Een kogel trof het meisje, dat angstig uitriep: « Moeder, ik ben geschoten! » en in de armen van de wanhopige moeder stierf.

En nog veel meer ellende gebeurde er. Ja, de oorlog was tot hier genaderd

III.

Janssen was veilig te Leebeke aangekomen. Hij wist nu, dat de Duitschers dichtbij waren.

Maar zijn dorp was nog rustig. De menschen stonden in groepjes. De een vertelde dit en de ander dat.

's Avonds zag men aan den hemel den gloed van Roeselare's brand. 't Was een akelig gezicht.

De Franschen waren ordelijk teruggetrokken tot Oost-Nieuwkerke. Engelschen versterkten hun front. En nu ontstond een hardnekkige strijd tusschen Roeselare en Ieperen, rondom Moorslede, Passchendale, Langemark, Staden en andere dorpen.

Veel inwoners waren gevlucht, naar 't Noorden, Nederlandwaarts, of, langs 't Zuiden, Frankrijk in.

Zoo was Roeselare's omgeving een strijdterrein geworden.

En ook Leebeke, tusschen Brugge en Roeselare, lag op dit terrein.

't Was Maandagmorgen... Janssen had dien nacht niet geslapen. Al de oorlogsgeruchten bekommerden hem.

— 'k Ben toch blij, dat Alma en Frans weg zijn, sprak hij. 't Deugt hier niet.

— Maar laten wij ook vluchten! smeekte zijn vrouw. Ik gevoel het, er gaat iets wreeds gebeuren.

— 'k Heb er over gepeinsd, maar ik blijf. Alle wapens van burgers zijn ingevraagd, wij houden ons buiten den strijd en vertrouwen op de oorlogswetten. Ik kan alles zoo maar niet in den steek laten. Wij weten wat er te Roeselare

in leegstaande huizen gebeurde. Ze werden geplunderd Wilt gij vertrekken?

— Alleen? O, neen!

— En waar zouden we heen vluchten? Het krioelt overal van soldaten. Laten we alles afwachten. Meulemeester blijft ook.

Janssen stapte buiten. Den vorigen avond waren er Fransche kurassiers aangekomen. Ze stonden al aan 't einde van 't dorp. Hij hoorde dit nieuws en ging zien.

— Gaan ze vertrekken? vroeg Janssen aan Meulemeester, die daar stond.

— Ja... 't Schijnt dat de Duitschers met velen van Kortemark komen.

De kurassiers reden inderdaad weg in de richting van den heuvelrug, welke over Hooglede, West-Roozebeke, Poelkapelle en St. Jan naar Ieperen leidt.

De dorpelingen noemden dien weg in den omtrek van hun woonplaats: « De Hoogte ».

— Wat gaat er vandaag allemaal gebeuren! zei Janssen zuchtend.

Daar kwam een fietser aangesnord; hij sprong gejaagd van zijn rijwiel. 't Zweet gudste hem van 't voorhoofd.

— Ze komen! riep hij hijgend. En bij het Leembosch hebben ze een boer met de bajonet gedood en 't hof in brand gestoken.

Twee ruiters leidden twee boeren vóór hen uit. Ze moeten den weg toonen.

— Ze schieten! klonk het.

Men hoorde kanongebulder.

Leebeke kwam in rep en roer. De menschen stonden angstig vóór de deur, weifelend wat ze zouden doen. De moord bij 't Leembosch sloeg ieder met schrik. Maar waarheen vluchten? En alles in de steek laten, 't viel ook moeilijk.

Men vernam plots een langgerekt gehuil, dan een geweldigen slag.

— Ze bombardeeren ons! riep Meulemeester.

Janssen liep naar huis.

— Kom mee, we moeten ons ergens verduiken, zei hij gejaagd tot zijn vrouw. Ze bombardeeren 't dorp.

— Och, waar, waar? Kom in den kelder!

— Neen, buiten de parochie...

Al veel inwoners vloden heen. Janssen en zijn vrouw volgden den stroom, die naar de Hoogte golfde, langswaar immers de Franschen ook weggetrokken waren.

Maar eveneens van de Hoogte braakten kanonnen hun bommen. De Franschen beantwoordden het Duitsche vuur.

— Och, we moeten allen dood! jammerde een vrouw, die haar kind voortsleurde.

De menigte weifelde. Geroep, gegil, getier klonk.

— Hier ons verduiken! riep Janssen, die zijn kalmte terug kreeg.

Halverwege 't dorp en de Hoogte verscholen de dorpelingen zich achter een haag.

De Duitschers rukten Leebeke binnen. De strijd duurde voort. De Franschen trokken nog meer achteruit. De dorpelingen vluchtten nu de Hoogte op en verborgen er zich op een hoeve. De Duitschers bezetten dan den heuvel.

De Leebekenaars hadden zich steeds schuil gehouden. Maar wat was er in al die harten omgegaan?

Plots klonken ruwe stemmen.

— Er uit! klonk het in 't Duitsch.

Mannen, vrouwen en kinderen werden op een hoop gedreven, ook die op andere plaatsen verborgen waren geweest, en dan tegen een muur gejaagd.

Janssen zag Sylvia, het meisje dat met Miel verloofd was geweest en nog om den gesneuvelden soldaat treurde. Ze was de dochter van Meulemeester.

— Vrouwen en kinderen naar huis! klonk het dan.

— En mijn man! vroeg menige vrouw.

Maar er werd niet naar geluisterd. De soldaten scheidden den hoop, en joegen de mannen voort, terwijl de achtergeblevenen luide schreiden en jammerden.

Ja, de gruwelijke oorlog was ook in Vlaanderen gekomen.

— Wat gaat ge met ons doen? vroeg Janssen aan een soldaat.

— Ik weet het niet. De officieren zeggen dat burgers geschoten hebben, antwoordde de Duitscher in zijn taal.

Maar Janssen verstond hem toch

— Er heeft hier niemand geschoten, verzekerde Janssen. We hebben al de wapens ingeleverd.

— Och, wat gebeurt er toch? klonk het naast Janssen.

Hij herkende Pietje Vleerinck, een oud, versleten manneke. De doolaard strompelde op zijn kloefjes voort, en herhaalde al maar door:

— Och, toch! Och, toch. .

— Pak mijn arm, zei Janssen medelijden.

Zoo werd de droevige stoet voortgejaagd, langs allerlei wegen. Marcheeren maar...

Janssen dacht aan zijn vrouw. O, zou hij haar nog terugzien? En wat zou zij dolen zonder hem? En hij dacht ook aan zijn gesneuvelden jongen.

't Was acht uur toen men Staden bereikte, waar er halt gehouden werd. De Franschen lagen in 't dorp.

De voorwacht der Duitschers ging stillekens nader, om den vijand te verrassen. Eensklaps stonden eenige hoeven in brand en verlichtten

de hoog opslaande vlammen het tooneel. De Duitschers renden terug. Fransche kurassiers verschenen en hun metalen borstharnas schitterde in den vuurgloed. Een verwoed gevecht ontstond.

De burgers werden vóór de Duitschers gedreven.

— Lafaards! schreeuwde Janssen. Kom mannen, we moeten los!

De burgers worstelden uit alle macht tegen, sloegen en stampten, weerden zich als razenden om vrij te komen.

Janssen was bijna ontsnapt, maar twee Duitschers grepen hem nog vast en sleurden hem weg. Zeven en vijftig hadden er toch kunnen vluchten; vijftien bleven er gevangen. De Franschen trokken achteruit.

De burgers moesten nu in een slijkerig veld den nacht doorbrengen.

Rondom woedden de vlammen.

Een Duitsch overste lag op stroo. Eigen soldaten vreesden hem. Hij was een geweldenaar. Verminderde het vuur, dan sprong hij op en tierde: « Daar! », en een nieuwe hoeve werd in brand gestoken.

Janssen dacht maar aan zijn vrouw. Naast zich hoorde hij zuchten en schreien.

— Mijn kinderkens; och, mijn oud moederke », klonk het.

Ieder tobde over de zijnen.

Daar stond een Duitsch soldaat, die medelijdend naar de burgers keek. Neen, dat was geen oorlog, dacht hij.

Janssen bood hem en zijn kameraden geld als ze de vijftien Leebekenaars lieten vluchten.

Hij hoorde dan gefluister... De bewakers spraken over 't voorstel. Maar ze keken naar den gestrengen overste en durfden niet te handelen. Ze waren zelf bang.

De nieuwe dag brak aan. De burgers werden nu naar een beetwortelveld gedreven... En de strijd begon opnieuw. De granaten vlogen over de ongelukkigen.

Janssen krabde een gat in den grond en stak er zijn hoofd in... Velen deden als hij. En om hem heen hoorde hij weer weenen en kermen, hoorde hij 't angstgeschrei van al die arme mannen.

— Emiel, mijn jongen, gaan ze nu uw moeder ook mij ontnemen? snikte Janssen.

En al maar door zoefden de bommen en brulden de kanonnen.

Na den middag werden de burgers weer voortgejaagd. Ze kwamen op een hoeve, waar de Roode Kruisvlag wapperde. De mannen moesten op hun knieën tegen een haag zitten, als gestrafte schoolkinderen. Een officier kwam voorbij.

— Burgers hebben geschoten, zei hij.

— Ge weet heel goed dat er niemand van ons geschoten heeft, antwoordde Janssen. Waarmee zouden wij 't gedaan hebben? Met een pijpestaart zeker! We hebben geen enkel wapen.

— Ge zijt franc-tireurs of vermomde soldaten; gij zijt zeker hun officier?

Plots klonk angstgegil. Weer keek Janssen om. Ruiters dreven twee gevangenen nader. Een van hen was Meulemeester, de vader van Julien en Sylvie. Meulemeester woonde dicht bij Janssen. Hij werd tegen een muur geduwd.

De arme man had zijn verdoolde dochter gezocht. Met een kennis sloop hij rond. Duitschers grepen hen en zeiden dat ze spioneerden.

— O, ze hebben Meulemeester vast. Hoe komt die hier! riep Janssen verschrikt uit.

En hij hoorde de beschuldiging: « Het zijn spionnen voor de Franschen ».

Janssen wilde opspringen en 't uitschreeuwen dat Meulemeester geen spion was. Maar hij kreeg een stoot, waardoor hij voorover in de haag tuimelde.

— Och, ze gaan hem neerschieten... Sylvie's vader... Ze gaan hem fusiljeeren! snikte hij.

Sylvie zou met Emiel gehuwd zijn. 't Was haast familie. Hij hoorde roepen en tieren en het angstgeschrei van den armen boer.

Weer keek Janssen om...

— O, hij staat al tegen den muur... hoor hem eens schoon spreken om medelijden. O, ik moet het zeggen dat hij de braafste vent van de wereld is, dat hij nooit iemand misdeed, kreunde hij.

En weer wilde Janssen opspringen. Een soldaat duwde hem tegen den grond.

— Stil, zei hij, of ze gaan u ook neerschieten.

Dan knalde een schot... Weer wendde Janssen 't hoofd.

— Och, hij is dood... hij ligt daar al, wrong het in zijn keel, en tranen sprongen hem in de oogen.

Sylvia's vader lag onder een boom, welks takken met herfstgoud bepoederd waren... Kogels hadden hem in 't hoofd en in de borst getroffen. Ook de ander moest sterven.

— Zoo doen we met spionnen, die de Franschen helpen! riep een officier. In den oorlog is er geen medelijden.

— Maar Meulemeester was geen spion! zei Janssen.

— Zwijg toch, vermaande de goedhartige bewaker. Als die officier u hoort, moet ge er ook aan.

De burgers moesten nu bij een graanmijt staan.

— Arme lieden! hoorde Janssen Duitschers met diepe deernis zeggen.

— O, redt ons!

Hij wendde zich onmiddellijk tot hen en smeekte:

— We mogen niet...

— O, kon ik u laten vertrekken! Maar ik mag niet, sprak ook een tweede.

Nog andere soldaten zagen treurig naar het hoopje burgers, maar zij waren machteloos, ze konden niet handelen, zonder zich zelf aan zware straf bloot te stellen. Ze vonden 't afschuwelijk, wat hier gebeurde.

Doch Janssen begreep al dat ze niet zeer streng optreden zouden als er kans op vluchten was. En die gelegenheid kwam. De strijd werd hernieuwd en vergde alle aandacht: gewonden kwamen in menigte naar de hoeve, die nu ambulance werd.

— Allo, mannen, nu weg! zei Janssen eensklaps. Ginder over de velden. Er vliegen wel bommen en kogels, maar blijven we hier, we zijn zeker dood. God zal ons bijstaan...

En allen gehoorzaamden aan het bevel van hun dorpsgenoot en zetten 't op een loopen. Dwars over de velden, en 't ging zooals Janssen zich voorgesteld had, de bewakers vervolgden ze niet. Eindelijk waren de dompelaars buiten 't dreigendste gevaar.

— Nu gewoon voortstappen, zei Janssen. En wordt er ons wat gevraagd, we zijn vluchtelin-

gen van Staden! Laat mij dan spreken!

— God zij gebenedijd, dat we weg zijn!

— Wat hebben we afgezien!

— En Meulemeester...

Zoo klonk het. En aller gedachten bleven nu bij den armen, neergeschoten boer, wiens lijk op de hoeve lag. Zoo stierven er toen meer in Vlaanderen.

Daar kwamen soldaten. Sommigen wilden vluchten.

— Neen, stout zijn! zei Janssen. Laat mij maar spreken. Als ge wegloopt, schieten ze op u. Dan denken ze dat ge de Franschen gaat inlichten.

De soldaten naderden.

— Halt! gebood hun overste. Van waar komt ge? vroeg hij, niet onvriendelijk.

— Van Staden, mijnheer, antwoordde Janssen. We zijn daar gevlucht omdat ze er zoo danig vechten.

— Ha, dat is 't best. Ge zijt ongelukkige lieden.

— En al waar zouden we 't best gaan om niet in 't gevaar te loopen? hernam Janssen.

De overste begreep hem goed en keek op een kaart. Dan wees hij een richting aan en zei:

— Volg dien weg, al daar wordt niet gevochten.

— Gij zijt een oolijkaard, zei er een tot Jans-

sen, toen de militairen doorgereden waren.

— Ja, 'k heb 't u gezeid. Ge moet stout zijn. En er zijn daar goede menschen bij. Dat ondervinden we. Al die wreedheid te Staden is door een, den beer van een vent, den opperste die op 't stroo lag.

— En voort nu! Wat zou er met de anderen gebeurd zijn? vroeg er een.

— Die zijn al van gisteren weg. En dat oud manneke? Pietje Vleerinck was het... 't Heeft nog mijn arm gepakt en 't is ook weggeraakt. Als 't maar niet dood in een gracht ligt, zei Janssen.

Te Leebeke heerschte groote onrust. De weggevluchte burgers waren in den nacht thuisgekomen, op enkelen na, waaronder Pietje, en ze hadden hun vreeselijke lotgevallen verteld.

— Maar de anderen? zoo vroeg men zich angstig af. Zij die ginder gebleven waren?

Moeder Janssen zat den ganschen nacht te jammeren. Sylvia liep van haar huis naar 't dorp, en van 't dorp weer naar huis.

Haar vader was haar aan 't zoeken, zei men. Hij kwam niet terug. En er werd zoo wreed gevochten. Waar was vader? En waar was Janssen? En waar waren die anderen?

Men hoorde het kanongebulder. Vluchtelingen uit Roeselare, Rumbeke, Hooglede, Moorslede

en andere dorpen trokken voorbij, voortgejaagd door angst. Men zag weenende vrouwen en klagende kinderen.

Men vertelde van dood en brand, van 't leger, van bommen en kogels.

Welk een dag te Leebeke!

Vrouw Janssen was radeloos. Ze liep dikwijls naar buiten, maar keerde telkens in huis terug en viel, onder een nieuwe vlaag van smart, op een stoel neer. Ze jammerde over haar zoon Emiel en man, bad en weende, vreesde en hoopte toch nog.

— Daar zijn ze! klonk het.

De vijftien gevluchte burgers kwamen 't dorp binnen. Vrouw Janssen ging buiten. Zou haar man er bij zijn? Dadelijk zag ze hem.

— God zij geloofd! snikte ze. God zij geloofd! Ge zijt daar!

Janssen greep haar ontroerd bij den arm.

— Moeder toch, moeder! stamelde hij.

En dan op vaster toon:

— Waren we maar gevlucht vóór ze kwamen, hé? Maar nu gaan we!

— Ja, vluchten...

— En vader, waar is vader? klonk het.

Daar stond Sylvia. Janssen sidderde. Moest hij haar ook dat nog vertellen?

— Waar is vader? Zeg het, smeekte het meisje, en ze vouwde de handen samen.

— 'k Weet het niet, Sylvia, stotterde Janssen. Maar kom met uw moeder mee, we gaan vluchten!

— O, waar is vader? Ge weet het! Ik zie het aan uw gezicht. Vader is dood, toe zeg het maar!

Janssen zag weer die groote oogen op de zijne gericht en vol deernis greep hij Sylvia bij de handen en snikte:

— Arm, arm meisje, ja, vader is dood... O, ze hebben hem neergeschoten. Ze zeiden dat hij een spion was. Ik zag het... ik wilde voor hem spreken... ik mocht niet. 't Is als een wonder, dat wij nog leven.

— Vader dood! En hij zocht me... O, vader, toch!

Een gil klonk over de straat... Sylvia zonk bewusteloos neer. Janssen droeg haar vlug in huis.

Welk een tooneel op 't dorpje! Vrouwen vlogen naar hun man, kinderen omringden vader. Er was vreugde, maar ook angst, dat er weer iets vreeselijks zou gebeuren.

En menigeen besloot te vluchten. Maar de meesten wilden niet scheiden van huis en goed, en besloten dus te blijven en alle gevaar te trotseeren.

Den volgenden morgen schokte een kar den steenweg naar Brugge op. Janssen voerde het

paard. Zijn vrouw zat naast hem. En achter hen, zag men moeder en dochter Meulemeester, beiden de oogen rood beweend, 't gelaat bleek van smart.

— Om Julien en Sylvia vlucht ik, zei vrouw Meulemeester op matten toon. Maar anders, zou ik liever sterven. Wat zal Julien zeggen!

Vader was zeker begraven ginds op de hoeve bij Staden.

Niemand mocht of durfde er heen.

Brugge was ook al door de Duitschers bezet. Maar Janssen en zijn reisgezellen geraakten toch te Sluis in Holland.

Daar vonden ze na eenig zoeken Frans Bijt en Alma. Er was veel te vertellen. En Alma weende ook om den braven Meulemeester, Sylvia's vader.

Allen waren bannelingen nu. Ze huurden samen een huisje, en daar zouden ze betere tijden afwachten.

Duizenden waren in hun geval.

Moeder Meulemeester vernam hier dat Julien haar zoon, genezen was en zich weer bij het leger bevond. Als gewonde, was hij in Nederland gekomen, daarom moest hij er niet blijven.

Later schreef Julien, dat hij aan den Yzer was.

Regelmatig kwam er nieuws van hem.

Vier jaar duurde de ballingschap.

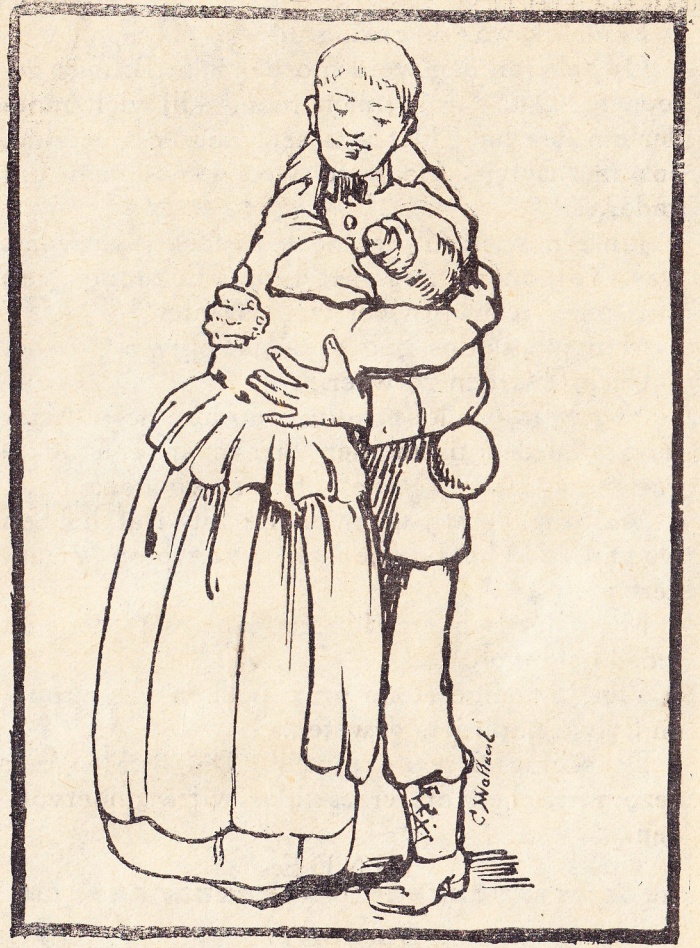

Eindelijk was de oorlog uit

Op zekeren dag werd moeder naar Brugge geroepen. Daar was Julien toen. Hij viel moeder om den hals. Het was een roerend weerzien, ook met Sylvia. Maar ze weenden samen om vader...

Janssen wist al dat heel Leebeke verwoest was. Ze konden nog niet terug Er stond geen huis meer recht. En het werd Winter.

Men moest dus nog te Sluis blijven. In het vóórjaar keerden ze weer.

Nog werd er niet gebouwd op hun dorp. Maar tal van lieden timmerden dus maar een hokje van planken, die ze aan het front vonden.

Wat zag de streek er akelig uit. Dat hebben we verteld in het boekje: « In 't verwoeste Vlaanderen ».

Maar Janssen en Bijt zouden met nieuwen moed beginnen.

Van Meulemeester's graf hebben de vrouw en Sylvia nooit iets geweten.

De oorlog is zoo gruwelijk. Dat hadden ook deze menschen op vreeselijke wijze ondervonden.

EINDE.

BERICHT.

Nr. 302: Angstige Dagen — **Nr. 303:** Antwerpen in Brand en **Nr. 304:** Bannelingen vertellen van dezelfde menschen.